

Povijesna presuda Krsticu

Author: [Ana Uzelac](#)

Prvi put poslije nirnberskih procesa, jedan međunarodni sud donio je presudu za genocid pocinjen na evropskom tlu

Rodjaci onih Muslimana koji su pogubljeni nakon pada Srebrenice iscekivali su taj trenutak s mjesavinom nade i strepnje: Haski sud je napokon presudio da nema nikakve sumnje u pogledu onoga sto se prije devet godina dogodilo nakon pada enklave.

“Zalbeno vijece . . . nazvalo je masakr u Srebrenici pravim imenom: genocid”, rekao je predsjedavajući sudac Teodor Meron (Theodor Meron) 19. travnja/aprila, saopćavajući konačnu presudu na sudjenju generalu bosanskih Srba Radislavu Krsticu, čije su jedinice prvo opkolile muskarce i dječake iz enklave, a zatim i sudjelovale u masovnim pogubljenjima koja su uslijedila.

Prvi put nakon nirnberskih procesa, jedan međunarodni sud donio je presudu za genocid koji je pocinjen na evropskom tlu. Povijesna dimenzija ovakve presude utoliko je izraženija već i zbog toga što ju je izreklo žalbeno vijeće na čijem se čelu nalazio sudac koji je i sam bio žrtva holokausta.

U Sarajevu je supruga jedne od srebreničkih žrtava za presudu čula na televizijskim vijestima. “Osjetila sam ogromno olaksanje”, izjavila je Zumra Sehomirović za IWPR. “Više ne postoji nikakva sumnja: ono što nam se dogodilo bio je genocid.”

Usprkos tome, u trenutku kada je sudac Meron završio čitanje presude, prezivjeli iz Srebrenice su ipak osjetili izvjesno razočarenje. Mada je prvobitno bio optužen i osuđen za sudjelovanje u zajedničkom zločinackom poduhvatu i za genocid, Krstić je sada proglašen krivim samo za “pomaganje i poticanje” najtežeg zločina. U skladu s tom izmjenom, i kazna mu je smanjena – s 46 na 35 godina.

“To je već manje dobro”, prokomentirala je Sehomirovićeva. “Ali ipak . . . sada više nitko neće moći govoriti o Srebrenici na neki drugi način.”

Presuda žalbenog vijeća predstavlja možda najvažniju odluku u dosadašnjoj povijesti Tribunala. Pritom su suci prvo potvrdili da se u Srebrenici zaista desio genocid, da bi onda detaljno obrazložili i razliku između činjenja tog zločina s jedne, i suizvršilastva i poticanja na taj zločin s druge strane.

Stručnjaci su suglasni da potonja dva elementa konačne presude Krstiću znače i uspostavu novih standarda dokazivanja najtežih zločina za koje je nadležan Haski tribunal, te da u isti mah predstavljaju i krupan doprinos važnoj pravnoj regulativi koja se odnosi na genocid.

Presuda izrečena Krstiću također će utjecati na ishod velikog broja sudskih procesa koji se vode pred Haskim tribunalom, od kojih je svakako najznačajnije sudjenje bivšem jugoslavenskom predsjedniku Slobodanu Miloševiću. Naime, promatrači sada tvrde da ni Milošević – s obzirom na najnoviju presudu – vjerojatno neće uspjeti izbjeći odgovornost za genocid.

“Ovo je povijesno sudjenje, ne samo zbog toga što su na njemu potvrđene optužbe za genocid u Srebrenici, nego i zbog toga što je zahvaljujući njemu produbljeno naše razumijevanje pravne dimenzije tog pitanja”, izjavio je za IWPR Erik Markuzen (Eric Markusen), proučavalac genocida i viši istraživač danskog Instituta za međunarodne studije.

“Kao sto i ubojstvo moze biti pocinjeno na mnogo nacina, pri cemu uvijek ostaje ubojstvo, tako i genocid moze imati razlicite oblike – pocev od ubijanja sedam tisuca ljudi za svega nekoliko dana, sto se dogodilo u Srebrenici, preko milijun stradalih u Ruandi, pa do sest milijna poginulih u holokaustu.”

Smatra se da je oko 7.000 muslimanskih muskaraca i djecaka ubijeno nakon sto su Srbi 11. srpnja/jula 1995. zauzeli Srebrenicu. Mnoge od zrtava su, poput Zumrinog supruga, prethodno bile razdvojene od svojih obitelji. Iako im je receno da ce biti izvršena samo “provjera” njihovog navodnog ucesca u ratnim zlocinima, najveći broj njih je – ubrzo potom – zauvijek nestao.

Jedan dio muskog stanovništva pokušao je pobjeci. Tako su formirane citave kolone, koje su se kroz guste srebrenicke sume nastojale probiti do teritorije pod kontrolom Muslimana. Dijelovi Krsticevog Drinskog kopusa sudjelovali su u njihovom opkoljavanju. Skoro svi koji su uhvaceni kasnije su bili i pogubljeni. Ubijanje se nastavilo sve do 19. srpnja/jula.

Krsticevi branioци su tvrdili da se progoni i ubojstva koji su se odigrali u Srebrenici ipak ne mogu nazvati genocidom. Prema njihovim rjecima, vec i sam broj zrtava takvu optuzbu cini neprikladnom.

No, zalbeno vijece je odbacilo tu tvrdnju, istakavši da, iako je stanovništvo Srebrenice “cinilo tek mali postotak ukupne muslimanske populacije u tadašnjoj Bosni i Hercegovini, [njegova] vaznost nije puka posljedica njegove brojnosti . . . Zbog toga sto je najveći broj Muslimana [prognanih iz istocne Bosne] do 1995. pronasao utociste u srebrenickoj enklavi, unistavanje te enklave predstavljalo je ujedno i postizanje cilja ciscenja citave regije od muslimanskog stanovništva.”

Obrana je takodjer tvrdila da se u Srebrenici genocid nije mogao dogoditi ni zbog toga sto su se na meti vojske bosanskih Srba nalazili isključivo vojno sposobni muskarci, a nipošto i zene i djeca.

Sudsko vijece medjutim nije prihvatilo ni taj argument. “Masakr je izvršen nad ljudima koji cine jednu petinu cjelokupne srebrenicke zajednice”, rekli su suci. “Imajuci u vidu patrijarhalni karakter muslimanske zajednice u Bosni, pogrom nad tolikim brojem ljudi neizbježno je imao za posljedicu fizicki nestanak muslimanskog stanovništva iz Srebrenice.”

Medjutim, mada su potvrdili da se u Srebrenici radilo o genocidu, suci su odlucili odbaciti one elemente Krsticeve prvostupanijske presude koji su se ticali optuzbi za planiranje i izvršenje najtezeg zlocina.

Razmatrajuci ponovo nebrojene dokaze koji su na sudjenju izneseni u vidu svjedocenja, dokumenata, video-snimaka i tajno snimljenih telefonskih razgovora, suci su ipak procijenili da ne postoji dovoljno osnova za to da se Krsticu pripise i postojanje “genocidne namjere”.

Zalbeno vijece je, s druge strane, potvrdilo da su genocid ipak isplanirali pojedini pripadnici najuzeg vojnog rukovodstva bosanskih Srba, ali se uzdrzalo od spominjanja njihovih imena.

Za srebrenicki genocid vec je optuzen i vojni zapovjednik bosanskih Srba, general Ratko Mladic, koji se jos uvijek nalazi na slobodi.

Suci su, kada je o Krsticu rijec, zakljucili da je on znao da bez Drinskog korpusa vojno rukovodstvo bosanskih Srba “nece moci ostvariti svoj genocidni plan”. Stoga bi se, po njihovim rjecima, za Krsticu “prije moglo reci da je za spomenuti zlocin odgovoran kao pomagac i podstrekac, a ne kao pocinilac”.

Ovaj dio presude odmah je izazvao i ostru kritiku izvjesnih haskih promatrača. I jedan od članova žalbenog vijeća tim je povodom izdvojio misljenje: sudac Mohamed Sahabudin (Mohamed Shahabuddeen) iz Gvajane izjavio je da po njegovom misljenju dokazi ipak pokazuju da je Krstić odgovoran za mnogo više od pukog "pomaganja i podsticanja".

Presuda Krstiću je ponovo ozivjela i rasprave da li – kada je o genocidu riječ – visokim vojnim starješinama treba suditi za osobnu ili zapovjednu odgovornost. Da je Krstiću bilo sudjeno za zapovjednu odgovornost, on bi neizostavno bio proglašen krivim, budući da je svakako znao za namjere svojih potčinjenih i da nije učinio ništa kako bi spriječio zločine. Potonji stav zastupa recimo Evin Elison (Ewen Allison), konzultant za međunarodno humanitarno pravo i advokat iz Vasingtona.

Ostali pak stručnjaci smatraju da bi se upravo to što su suci striktno razdvojili organizatore srebreničkog zločina od pomagača i podstrekaca, moglo ispostaviti kao najveći doprinos presude Krstiću budućoj pravnoj regulaciji zločina genocida.

"Problem s genocidom je u tome što obično postoji relativno mali broj neposrednih počinilaca, a mnogo više pomagača i podstrekaca", ističe Erik Markuzen. "Sada je Tribunal u istom mahu ne samo jasno odredio granicu između činjenja i pomaganja i poticanja, nego i nedvosmisleno potvrdio da i pomaganje i poticanje sami po sebi predstavljaju vid pojedinačne odgovornosti koji iziskuje najtežu osudu."

"Poruka koju je poslalo žalbeno vijeće sastoji se u tome da vi možete biti proglašeni krivim kao sučesnik i postrekac genocida čak i ukoliko je u vašem slučaju izostala sama genocidna namjera", izjavio je za IWPR Pol Sejls (Paul Seils), viši analitičar njujorskog Međunarodnog centra za tranzicionu pravdu. "Više ne možete jednostavno reći: 'Ja sam samo radio svoj posao, pa zato – iako sam znao da oni kojima pomazem čine genocid – ipak nisam kriv.'"

Tako je, po Sejlsovim riječima, "ukinuta mogućnost da se pobjegne od odgovornosti za genocid", i to nezavisno od toga je li riječ o oosbama optuženim za srebreničke masakre, ili o onima koje se tereti za ostala zločinstva počinjena tokom jugoslavenskih ratova. U tom smislu, Sejls također smatra da je na osnovu dosadašnjeg toka sudjenja Miloseviću postalo više nego očigledno da je optuženi svakako odgovoran – bilo za planiranje i usmjeravanje zločina, bilo zbog toga što, iako je za njih znao, nije ni pokušao da ih zaustavi ili kazni.

"Takvo ponasanje može biti tretirano kao zapovjedna odgovornost, odnosno pomaganje i podsticanje genocida – što je na osnovu presude Krstiću postalo itekako jasnije", dodao je on.

Budući da mu je potvrđena samo krivica za pomaganje i podsticanje, Krstiću je kazna ublažena. Samim tim, ovaj general – koji inače ima 56 godina – možda i neće ostati iza rešetaka do kraja života. To je pak razjarilo srebreničke žrtve, koje su uglavnom podržale zahtjev tužioca da se optuženik osudi na doživotnu robiju.

"Doživotna robija bi bila pravednija kazna", kaže Sehomirovićeva. "Uostalom, i mi smo osuđeni da svoj gubitak nosimo u sebi do kraja života."

Ana Uzelac je voditeljica projekta IWPR-a u Hagu.

Location: Bosnia and Herzegovina

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/povijesna-presuda-krsticu>